

شماره: ۹۱۳۰/۴۸۰۶۳

تاریخ: ۱۳۹۱/۷/۱

پوست:

طبقه بندی:

جمهوری اسلامی ایران

بسمه تعالی

شورای نگهبان
قائم مقام دبیر

رئیس محترم مجلس شورای اسلامی

باسلام و تحیت

پیرو نامه شماره ۹۱/۳۰/۴۸۰۶۳ مورخ ۱۳۹۱/۶/۲۶؛ ادامه نظرات شورا در خصوص قانون مجازات اسلامی، به شرح زیر اعلام می گردد:

۱- ماده ۱۵۵ اشکال دارد، چنانچه اصلاحات ذیل به عمل آید اشکال رفع می گردد:
- در بند (ب) بعد از عبارت «قرائن معقول» عبارت «یا خوف عقلایی» اضافه شود.
- تبصره ای به شرح زیر به آن الحاق گردد:
«تبصره ۳- در موارد دفاع مشروع دیه نیز ساقط است جز در مورد دفاع در مقابل تهاجم دیوانه که دیه از بیت المال پرداخت می شود.»

۲- با توجه به نظر مقام معظم رهبری *مذللان* در مورد علم قاضی، در تبصره ماده ۲۱۰ بعد از عبارت «سایر قرائن و امارات» عبارت «که نوعاً علم آور باشند» و همچنین بعد از عبارت «در هر حال» کلمه «مجرد» اضافه شود.

۳- ماده ۴۳۲ با توجه به فتوای مقام معظم رهبری *مذللان* اصلاح گردد.

محمد رضا علیزاده

قائم مقام دبیر شورای نگهبان

از اموال نزدیکان او به نحو الاقرب فالاقرب و اگر بستگانی نداشت و یا بستگان او متمکن نبودند از بیت‌المال پرداخت می‌شود؛ با عنایت به اختلاف فتاوی:

الف. آیا مراد از الاقرب فالاقرب همان‌گونه که بسیاری از فقها استفاده کرده‌اند عاقله است یا افرادی اعم از آنها، به نحوی که شامل فرزندان اناث، صغیر و مجنون نیز گردد؟

ب. آیا حکم مزبور مختص به قتل عمد است و یا شامل قتل شبه عمد و خطای محض که پرداخت دیه بر عهده جانی است، نیز می‌شود؟

پاسخ

الف. اناث، صغار و مجانین مشمول این حکم نیستند.

ب. این حکم مخصوص به قتل عمد است و در شبه عمد و خطای محض که دیه بر عهده خود جانی است. در صورت فرار جانی و باقی نگذاشتن مال، دیه از بیت‌المال داده می‌شود.

این حکم مخصوص به قتل عمد است و در شبه عمد و خطای محض که دیه بر عهده خود جانی است. در صورت فرار جانی و باقی نگذاشتن مال، دیه از بیت‌المال داده می‌شود.

نحوه استیفای دیه در صورت فرار قاتل در قتل عمد و شبه عمد

سؤال

با توجه به این‌که به برکت پیروزی انقلاب اسلامی، اغلب مقررات و علی‌الخصوص، قانون مجازات اسلامی در راستای اجرای دستورات الهی است و

خصوصاً کتاب حدود، قصاص و دیات منعکس در قانون مزبور مقتبس از فتاوی مشهور فقهای عظام می‌باشد که از جمله آنها ماده ۳۱۳ از قانون مرقوم می‌باشد که مقرر می‌دارد: «دیه عمد و شبه عمد بر جانی است لکن اگر فرار کند از مال او گرفته می‌شود و اگر مال نداشته باشد از بستگان نزدیک او با رعایت الاقرب فالاقرب گرفته می‌شود و اگر بستگانی نداشت یا تمکن نداشتند دیه از بیت‌المال داده می‌شود»؛ سؤال این است که آیا حکم مزبور صرفاً ناظر به موردی است که متهم فرار کرده و فاقد تمکن مالی است یا این که اعم از مورد مزبور و موردی است که فرار نکرده ولی فاقد تمکن برای پرداخت دیه می‌باشد و در هر صورت رعایت الاقرب فالاقرب بر حسب طبقات ارث هست؟ نهایتاً این که منزل و وسیله نقلیه از جمله اتومبیل در صورتی که وسیله مزبور تنها ممر معاش بوده باشد جزو مستثنیات دین هست؟

پاسخ

لزوم پرداخت دیه عمد و شبه عمد بر بستگان جانی مخصوص به موارد قوت یا فرار جانی است به نحوی که دسترسی به او نباشد و مشروط به این است که مالی از او

که قابل صرف در پرداخت دیه باشد نمانده باشد، بنابراین در صورت فوت جانی مستثنیات دین از مال او استثناء نمی‌شود و در صورت فرار نیز اگر مستثنیات دین برای رفع نیاز شخص خودش باشد استثناء نمی‌شود ولی اگر برای نیاز عائله‌ی تحت تکفل وی باشد استثناء می‌شود.

لزوم پرداخت دیه عمد و شبه عمد بر بستگان جانی مخصوص به موارد قوت یا فرار جانی است به نحوی که دسترسی به او نباشد و مشروط به این است که مالی از او قابل صرف در پرداخت دیه باشد نمانده باشد، بنابراین در صورت فوت جانی مستثنیات دین از مال او استثناء نمی‌شود و در صورت فرار نیز اگر مستثنیات دین برای رفع نیاز شخص خودش باشد استثناء نمی‌شود ولی اگر برای نیاز عائله‌ی تحت تکفل وی باشد استثناء می‌شود.

جواز حبس در صورت امتناع از پرداخت دیه

سؤال

با وجود این که محکوم به دیه دارای امکانات مالی خوبی است، از پرداخت دیه امتناع می‌ورزد؛ حبس وی جهت وادار نمودن به پرداخت مشروعیت دارد یا خیر؟

پاسخ

حاکم می‌تواند ولو با توسل به حبس او را وادار به پرداخت دیه نماید.^۱

سید علی حسینی وادار به پرداخت
حاکم می‌تواند ولو با توسل به
حبس او را وادار به پرداخت
دیه نماید

آثار عدول از انتخاب نوع دیه

سؤال

در مسأله دیه، به موجب شرع و قانون، انتخاب نوع دیه به عهده جانی و پرداخت کننده است؛ سؤال این است که آیا این شخص پس از انتخاب یک نوع از انواع دیه، بعد از اصدار حکم و قبل از اجرای آن، می‌تواند از انتخاب اولی خود عدول و نوع دیگری را انتخاب کند یا خیر؟ و اگر قسمتی از حکم اجرا شده باشد و بعد بخواهد از انتخاب خود به نوع دیگری از انواع دیه عدول کند چه حکمی دارد؟

پاسخ

تا ادا نشده اختیار با جانی است و ظاهر این است که اگر بعض دیه را ادا نموده تغییر داده نمی‌شود.^۲

سید علی حسینی
تا ادا نشده اختیار با جانی است
و ظاهر است که اگر قسمتی از ادا
نموده تغییر داده نمی‌شود

انتخاب کننده نوع دیه در صورت صغیر بودن برخی از اولیای دم

سؤال

قتلی اتفاق افتاده است که مقتول دارای ورثه صغیر و کبیر است؛ ورثه کبیر، خواهان قصاص قاتل هستند. در این صورت باید سهم صغار را از دیه بپردازند، اکنون سؤال این است که آیا ورثه کبار می‌توانند نوع دیه را از نظر جنس و قیمت تعیین کنند یا این که برای رعایت غبطه صغار، قیم آن‌ها با دادگاه می‌تواند سهم الدیه صغار را از جنس گران‌تر (مانند گاو و گوسفند) تعیین کند؟

پاسخ

اختیار تعیین نوع دیه با کسانی است که قصاص می‌کنند، والله العالم. ۱۳۸۰/۴/۴

سید علی حسینی
اضایر تعیین فرم ری با کبار است
که قصاص می‌کنند، شوالیام

گفتار دوم: پرداخت دیه توسط عاقله و بیت المال

مسئول پرداخت دیه در صورت عدم دسترسی به قاتل

سؤال

فقهای عظام با عنایت به روایت فرموده‌اند که هرگاه قاتل عمد، فرار کرده و به او دسترسی نباشد، دیه از اموال او گرفته می‌شود و چنانچه مالی نداشته باشد دیه

۱. همان، سؤال ۴۱۶۱.

۲. همان، سؤال ۴۱۵۴.